

KUHMON KAUPUNGIN LAUSUNTO VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

47/1.112/2014

KHALL § 117

Talousjohtaja 18.3.2014

Valtiovarainministeriön Kunta- ja aluehallinto-osasto on pyytänyt 4.4.2014 mennessä kommentteja selvitysmies Arno Miettisen luonnoksesta hallituksen esitykseksi valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta.

Keskeiset pääperiaatteet ja laskentakriteerit:

1. Verotuloihin perustuva valtionosuuksien taseus

- taseusraja 100 % (nykyisin 91.86 %)
- taseuslisä 80 % (nykyisin 100 %)
- taseusvähennys 30 % lisättynä taseusrajan ylittävän osan luonnollinen logaritmi>taseusvähennys liukuva (nykyisin kiinteä 37 %)
- tulujen taseukseen siirretään 700 milj. euroa (kustannusten taseuksesta, euroa/as taseasuuruudesta kuntien omarahoitusosuutta kasvattamalla)

2. Laskennallisiin kustannuksiin sisältyvät erät:

- ikärakenne ja sairastavuus (painot THL:n ja VATTin selvityksistä, muutettu ikärakenteen ja sairastavuuden perusteella jaettavia kokonaissummia); ikärakenteen painoarvo 69,4% (82,4%), ikäryhmähinnoissa uusi malli painottaa 0 - 15 -vuotiaiden määrää ja vähentää iäkkäiden painoarvoa. Sairastavuuden painoarvo on 25 % (9,5 %).
- työttömyysaste (kunnan kerroin = kunnan työttömyysaste/koko maan keskiarvo, paino 1,9% (1,9%))
- kaksikielisyys (kaksikielisille kunnille = kaksikielisyyden hinnasta 7 % koko asukasluvun perusteella ja 93 % ruotsinkielisen väestön perusteella, asukasluvun perusteella jaetaan n. 35 % ja ruotsinkielisten perusteella 65 % koko summasta, paino 0,4% (0,2%))
- vieraskielisyys (kunnan kerroin = kunnan vieraskielisten osuus vähennettynä sen kunnan osuudella, jonka osuus on maan alin), paino 1,9% (0,2%)
- asukastiheys (kunnan kerroin = koko maan keskiarvo/kunnan asukastiheys, kerroin rajattu maksimissaan 20:een), paino 0,7% (0,8%)
- saaristo (varsinaisille saaristokunnille = asukasluvun perusteella ja saaristokunnalle, jonka asukaista vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen = korotus on kolminkertainen), paino 0,1 % (0%)

- koulutustausta (kunnan kerroin = ilman tutkintoa olevien 30 – 54-vuotiaiden osuus vastaavasta ikäluokasta vähennettynä sen kunnan osuudella, jonka osuus on maan alin), paino 0,6% (0%)

3. Lisäosat

- syrjäisyys (syrjäisyysluvun perusteella, jos syrjäisyysluku on yli 1,5 = kunnan kerroin on kolminkertainen)
- saamelaisten kotiseutualueen lisä (saamelaisten kotiseutualueen kunnille = asukasluvun perusteella kerrottuna saamenkielisten osuudella koko väestöstä)
- työpaikkaomavaraisuus (kunnan kerroin = kunnan työpaikkaomavaraisuus vähennettynä sen kunnan osuudella, jonka osuus on maan alin)

Valtionvarainministeriö pyytää kuntia kommentoimaan ehdotusta ja ottamaan kantaa erityisesti ehdotuksen järjestelmän ehdotuksen kriteereihin, ikäryhmien ja sairastavuuden painoihin, muiden kriteereiden painoihin, määräytymisperusteiden laskentaperusteisiin, verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasaukseen ja siirtymätasauksen keston ja porrastukseen.

Kuhmon osalta uudistus tarkoittaisi asteittaisia menetyksiä valtionosuuksiin siten, että leikkaus - 280 €/hlö toteutuu täysimääräisenä vuonna 2019. Vuodesta 2015 leikkaukset (31.12.2013 asukasmäärä 9.112 hlöä) toteutuisivat seuraavasti:

Vuosi 2015	- 455 600
Vuosi 2016	- 911 200
Vuosi 2017	-1 640 160
Vuosi 2018	- 2 369 120
Vuosi 2019	- 2 688 742

Liite.

Talousjohtajan esitys:

Kuhmon kaupunginhallitus päättää vastata Valtionvarainministeriön kommenttipyyntöön seuraavasti:

Kuhmon kaupunginhallitus on käsitellyt kommenttipyyntöä kokouksessaan 25.3.2014 § 117 ja pyydettyä kommenttina vaatii Valtionvarainministeriön Kunta- ja aluehallinto-osastoa ottamaan huomioon seuraavat asiat:

Uudistus on Kuhmon kaupunginhallituksen näkemyksen mukaan ristiriidassa Suomen perustuslain kanssa. Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslain 6 §:n

mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, ja 9 §:n mukaan jokaisella Suomen kansalaisella on oikeus valita asuinpaikkansa. Ottaen huomioon esitetyn lakiuudistuksen Kuhmon kaupungille aiheuttaman valtionosuusmuutoksen - 2,7 milj. euroa ja Kuhmon sijainnin, pitkät etäisyydet ja harva-asutuksen ja ikääntyvän väestön, uudistus käytännössä vaarantaa merkittäväällä tavalla lakisääteisten sosiaali- ja terveystalvelujen tarjoamisen alueen asukkaille. Uudistus suuntaa avustuksia kasvukeskuksiin, pakottaa raja-alueiden kunnista poismuuttoon ja aiheuttaa edelleen kasvavia ongelmia kasvukeskuksiin.

Kuhmon kaupunginhallitus katsoo, että lainvalmistelussa on kadonnut ymmärrys siitä, mitä Kuhmolle tai muille vastaaville kunnille merkitsee 2,7milj. euron tulojen menetys. Kuhmon kaupunginhallitus pyytää ottamaan huomioon, että:

- käyttötuloista valtionosuudet muodostavat noin 50 %, -2.7 milj. euroa tarkoittaa noin - 4 %:n pienennystä käyttötuloihin
- toimintamenot ovat yhteensä noin 70 milj. euroa ja niistä 53 % on sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia
- 2,7 milj euroa on noin 15 % kaupungin henkilöstökuluista ja tarkoittaa noin 75 henkilötyövuotta organisaatiossa, jonka vahvuus tällä hetkellä on 311. Myöhemmin esitetyn tasapainottamisohjelman mukaan kaupunki on jo vähentämässä - 40 henkilötyövuotta. Kyseisen vähennyksen ja vos-uudistuksen mukanaan tuoman vähennystarpeen henkilöstön määrä olisi enää 196. Tilanne on mahdoton, vaikka kaikki mahdolliset yhteistyömuodot naapurikuntien kanssa otettaisiin käyttöön. Pitkät etäisyydet pakottavat tiettyjen palvelujen tuottamiseen omalla alueella.
- 2,7 milj. euroa on noin 34 % perusopetuksen toimintamenoista
- 2,7 milj. euroa on noin 63 % varhaiskasvatuksen toimintamenoista.
- Kuhmon kaupungin vero-% on tällä hetkellä 21,5 %, joka on selvästi yli maan keskiarvon . 0,5 %-yksikön kunnallisveroprosentin nosto merkitsee Kuhmossa noin 0,5 milj. euron lisätuottoa. 2,7 milj. euron lisätuottovaatimus tarkoittaisi Kuhmossa vero-%:n nostamista 2,7 %-yksiköllä eikä se luonnollisesti ole mahdollista
- mikäli Kuhmon kaupungin ja sen alueella toimivien yritysten tulisi korvata kasvavan työpaikkatarjonnan ja sitä kautta lisääntyvien verotulojen kautta nyt kaavailut valtionosuusmenetykset, se tietäisi tämän hetken efektiivisellä kuntaverokannalla viiden vuoden aikana 540 - 580 uuden työpaikan luomista työttömyydestä kärsivään Kuhmoon. Vaikka yritysten nettolisäys onkin kolmen viime vuoden aikana ollut 12 - 16, Kuhmon tämänhetkinen työttömyysprosentti ylittää 22 %. Kuhmon kaupunki toivottaa vos-uudistuksen

ideanikkarit ja valtionvarainministeriön kuntaosaston tervetulleeksi kertomaan paikan päälle, kuinka se tehdään noin 3500 työpaikan paikkakunnalla.

Kuhmon kaupunginhallitus ja -valtuusto hyväksyivät kaupungille joulukuussa 2013 talouden tasapainottamissuunnitelman, jonka mukaan kaupungin kuluja karsitaan vuoden 2014 aikana noin 1,0 milj. eurolla, ja seuraavina vuosina 2,5 milj. euroa lähtötasoon (talousarvio 2014) verrattuna. Henkilöstökuluissa tämä tarkoittaa vuonna 2014 noin 0,6 milj. euroa ja seuraavina vuosina 1,3 milj. euroa/vuosi nykytasoon verrattuna ja noin 40 henkilötyövuoden vähentämistä. Lisäksi se merkitsee merkittäviä leikkauksia ei-pakollisiin palveluihin ja vapaaehtoiisiin avustuksiin. Kyseisillä toimenpiteillä Kuhmon kaupungintalous saadaan tasapainoon ja kertyneet alijäämät katettua 6 - 10 vuodessa. Mikäli tuleva valtionosuusuudistus leikkaa kaupungin käyttötuloja nyt esitetyn - 2,7 milj. euroa, Kuhmon ei ole mahdollista tuottaa lainsäädännön edellyttämiä pakollisia palveluja alueella ellei valtio vastaavasti siirrä niiden tuottamisvelvollisuutta valtiolle lisäämättä edelleen nyt esitettyjä tuloleikkauksia.

Korjaavina toimenpiteinä kaupunginhallitus esittää:

- tasauslisää nostetaan esitetystä 80 %:ista
- sairastavuuden painoarvoa nostetaan edelleen suhteessa ikärakenteeseen
- peruspalvelujen valtionosuuden perushintojen korjaaminen niin, että valtionosuutta suunnattaisiin enemmän ikääntyvään väestöön
- kunnalle, jonka paikallisen ja seudullisen asukaspohjan perusteella määräytyvä syrjäisyysluku on 1,5 tai suurempi, yleisen osan perushintaa korotetaan euromäärällä, joka on yleisen osan perushinta kolminkertaisena. Kunnalle, jonka syrjäisyysluku on 1,0 - 1,49, yleisen osan perushintaa korotetaan euromäärällä, joka on yleisen osan perushinta 2,5 kertaisena. Syrjäisyysluvun määrittelyä tulee täsmentää niin, että ne mittaavat mahdollisimman tarkasti etäisyystekijöiden vaikutusta palvelujen järjestämisen kustannuksiin ja tukeutuvat ajantasaisiin paikkatietoaineistoihin ja saavutettavuustietoihin. Ehdotamme harkittavaksi, että nykyisen voimassaolevan valtionosuuslain mukainen harvan asutuksen lisäosa palautetaan järjestelmään.
- tasausjärjestelmään ei oteta mukaan vesi- ja tuulivoimalaitosten korotettua kiinteistöveron osuutta

Lopuksi Kuhmon kaupunginhallitus toteaa, että nyt valtionosuusuudistuksesta pyydetään lausuntoa tilanteessa, jossa Kuhmon kaupungilla ei ole riittävää tietoa

Kaupunginhallitus

§ 117

25.03.2014

terveyspalvelujen tulevasta rahoituksesta. Järjestelmä ei riittävällä tavalla ota huomioon sitä, minkä verran kunnilla on tosiasiallisesti käytettävissä rahaa asukasta kohden. Muutos vaarantaa peruspalvelujen tuottamisen Kuhmossa, kasvattaa maan eri osien asukkaiden eriarvoisuutta perustuslain hengen ja kirjaimen vastaisesti ja heikentää uskottavuutta kansalaisten mielissä. Pitkään siirtymäaika ei korjaa tilannetta mitenkään, vaan Kuhmon kaupunki tulee ajautumaan taloudellisiin vaikeuksiin sen omista toimista riippumatta.

valtiovallan

Kaupunginjohtajan päätösesitys:

Kuhmon kaupunginhallitus päättää vastata Valtionvarainministeriön kommenttipyyntöön talousjohtajan esittämällä tavalla. Lisäksi kaupunginhallitus päättää tiedustella Eduskunnan oikeusasiamieheltä, onko nyt suunniteltu uudistus perustuslain vastainen aiemmin esitetyistä syistä.

Päätös:

Kaupunginhallitus yksimielisesti hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.

Asianmukaisesti allekirjoitetusta ja tarkistetusta sekä säädetyllä tavalla edeltäpäin ilmoitettuna aikana maaliskuun 28. päivänä 2014 kaupunginvirastossa yleisesti nähtävänä olleesta pöytäkirjasta kirjoitetun otteen oikeaksi todistaa:

Kuhmossa huhtikuun 03. päivänä 2014

Virallisesti

Juhana Juntunen
pöytäkirjanpitäjä

virka-asema

Valtionosuusuudistusesityksen vaikutus Suomussalmen kunnalle ja Kuhmon kaupungille

Tämän selvityksen tarkoituksena on tarkastella joulukuussa esitellyn valtionosuusuudistuksen vaikutusta otsikossa mainituille kunnille ja näiden toimeksiannosta myös koko Kainuun maakunnalle. Selvityksessä tarkastellaan verorahoituksen vähenemää, valtionosuusuudistusta ja ikääntymisen vaikutusta kuntien ja myös alueen talouden paineisiin. Tämän perusteella koetetaan hahmottaa, millaiset toimintaedellytykset jo toteutuneet ja suunnitellut muutokset valtionosuudessa aiheuttavat kuntien ja alueen rahoitus- ja sopeutumiskyvylle.

Lisäksi ehdotetaan harkittavaksi joitakin muutoksia tai kuntien rahoitustilanteen vahvistuksia, kun uudistusta mietitään loppuun saakka.

Verorahoituksen väheneminen

Meneillään olevan taantuman ensimmäisen vaiheen vaikutus kunnissa

Verotettavan tulon	Kuhmo
Keskim. Nousu 1998... 2012	1,42 %
Keskim. nousu 1998...2007	1,77 %
Keskim. nousu 2008...2012	-0,71 %
Erotus	-2,48 %
Verotettava tulo 2008	110 303 797
Verotettava 2012, historiallinen nousu	118 300 971
Verotettava tulo 2012, taantuma nousu	107 190 123
Verotulon alikertymä 2008...2012 yht.	-5 456 939
Vastaa veroprosenttiyksiköitä	-5,09
Vastaa veroprosenttiyksiköitä vuodessa	-1,27

Verotettavan tulon	Suomussalmi
Keskim. Nousu 1998... 2012	1,23 %
Keskim. nousu 1998...2007	1,39 %
Keskim. nousu 2008...2012	-0,62 %
Erotus	-2,01 %
Verotettava tulo 2008	106 568 421
Verotettava 2012, historiallinen nousu	112 616 339
Verotettava tulo 2012, taantuma nousu	103 964 103
Verotulon alikertymä 2008...2012 yht.	-4 093 817
Vastaa veroprosenttiyksiköitä	-3,94
Vastaa veroprosenttiyksiköitä vuodessa	-0,98

Kuntien verotettavat tulot kasvoivat vielä jonkin verran 2000-luvun alusta vuoden lopulle. Molempien kuntien verotettavan tulon kasvu oli positiivinen, mutta koko maan mittapuulla mitaten jo melko hidasta. Kasvu oli 1998...2007 Kuhmossa keskimäärin 1,42% vuodessa, Suomussalmella vielä vähemmän, 1,23%

vuodessa. Taantumun alkaessa kasvu hiipui ja painui molemmilla kunnilla itse asiassa negatiiviseksi. Palvelurakenteet rakentuivat kuitenkin tietyn, nopeamman kasvun varaan.

Taantumun vaikutus vastaa Kuhmossa 1,27:n ja Suomussalmella noin 0,98 prosenttiyksikön vuotuista verotulon alenemaa. Tämä on paljon ottaen huomioon vielä sen, että verotettavan tulon kasvu on ollut jo hyvin pieni.

Alueella verotettavan tulon vähenemään ei vaikuta pelkästään taantuma vaan olennaisesti myös se, että valtion siirtänyt alueelta työpaikkoja. Kymmenen vuoden aikana Kainuun kunnista on vähentynyt 459 työpaikalla. Näistä eniten työpaikkoja on vähentynyt Suomussalmelta (139), seuraavaksi eniten Kajaanista (127). Suomussalmen menetys on vähentänyt kunnallisverotuloja Suomussalmen efektiivisellä veroprocentilla laskettuna arviolta 650.000-700.000 euroa vuodessa.

Verotettavan tulon alenema Kainuussa

Verotettavan tulon alenema on vaikuttanut paljon Kainuun kunnissa. Veroprosenttiyksiköiksi muutettuna verotulot ovat tasoltaan alentuneet eniten Paltamossa, mutta alenema on ollut suuri myös Kuhmossa. Pienimmät muutokset verotettavassa tulossa olivat Hyrynsalmella ja Sotkamossa. Myös Suomussalmen menetys oli Kainuun mittakaavassakin suuri. *Pelkästään kymmenen vuoden aikana tapahtunut alenema vastaa Suomussalmellakin todennäköisesti lähes miljoonan euron vuotuista verotulon menetystä.*

Kokonaisuutena Kainuun kuntien verotulojen alenemasta tai hitaammasta kasvusta johtuva kyky kestää valtionosuuden leikkauksia tai muita järjestelmäperusteisia muutoksia on hyvin heikko.

	%:ia/v	eur/as
Hyrynsalmi	-0,3	-36
Kajaani	-0,4	-61,43
Kuhmo	-1,3	-146,2
Paltamo	-1,6	-175,1
Puolanka	-0,5	-47,33
Ristijärvi	-0,7	-69,44
Sotkamo	-0,3	-35,26
Suomussalmi	-1,0	-114,4
Vaala	-1,0	-118

Valtionosuusleikkausten vaikutus

Kuhalmo	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Tason lasku 2011-2017
Asukasluku	9 334	9 334	9 334	9 334	9 334	9 334	
Yhden veroprosenttiyksikön tuotto	1 071 901	1 071 901	1 071 901	1 071 901	1 071 901	1 071 901	
Lisäleikkaus eur	1 083 337	214 682	625 378	326 690	65 338	84 006	2 399 431
Lisäleikkaus eur/as	116,06	23,00	67,00	35,00	7,00	9,00	257,06
Saamatta jäänyt valtionosuus eur	1 101 412	2 417 506	4 358 978	6 627 140	8 960 640	11 378 146	
Leikkaus %:ia	1,01	1,23	1,81	2,12	2,18	2,26	2,26

Suomussalmi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Tason lasku 2011-2017
Asukasluku	8 943	8 943	8 943	8 943	8 943	8 943	
Yhden veroprosenttiyksikön tuotto	1 039 641	1 039 641	1 039 641	1 039 641	1 039 641	1 039 641	
Lisäleikkaus eur	1 037 956	205 689	599 181	313 005	62 601	80 487	2 298 919
Lisäleikkaus eur/as	116,06	23,00	67,00	35,00	7,00	9,00	257,06
Saamatta jäänyt valtionosuus eur	1 055 274	2 316 237	4 176 381	6 349 530	8 585 280	10 901 517	
Leikkaus %:ia	1,00	1,21	1,79	2,09	2,15	2,23	2,23

Myöhemmin taantuman jatkuttua päätettiin leikata kuntien valtionosuuksia. Leikkaukset kohdistettiin kuntiin asukaslukupohjaisesti. Vuosien 2011–2017 välinen tason lasku on 257 eur/asukas. Tämä ei kuitenkaan paljasta koko totuutta: kun leikkaus suhteutetaan kuntien mataliin verotettaviin tuloihin havaitaan, että leikkaus kohdistuu niihin lähes kaksi kertaa rajummin, kuin esimerkiksi etelän rikkaisiin kaupunkeihin. Ensimmäinen leikkaus vastaa noin yhtä veroprosenttiyksikköä (mikä vastaa lähes Tuusulan koko leikkausta vuoteen 2017 saakka). Tason alennus on lopulta 2,2-2,3 veroprosenttiyksikköä vastaava määrä.

Valtionosuusleikkauksen vaikutukset Kainuussa

Alla olevasta taulukosta käy selville, kuinka paljon asukasta kohden tasasuuruinen valtionosuusleikkaus on vähentänyt kuntien aitoa tulopohjaa veroprosenttiyksiköiksi laskettuna vuoden 2011 tasosta. Vuonna 2017 kaikilta kunnilta on leikattu sama, 257 eur/asukas, mutta veroprosenttiyksiköiksi muutettuna tämä leikkaus johtaa eroihin myös maakunnan sisällä. Erot ovat kuitenkin melko pienet johtuen siitä, että Kainuun kuntien verotettava tulo on hyvin matala, mutta koko maan kunnissa samalla tasolla. Puolangalla ja Ristijärvellä valtionosuusleikkaus tarkoittaa vuonna 2017 jopa 2,5-2,6:n veroprosenttiyksikön suuruista määrää, mikä on erittäin paljon ja todennäköisesti vaikea määrä jo yksistään sopeutettavaksi. Vähiten leikkaus kohdistuu Kajaaniin, 1,8 veroprosenttiyksikköä vastaavalla määrällä. Pienimmätkin lukemat ovat suuria verrattuna varakkaimpiin eteläisen Suomen kuntiin ja kaupunkeihin.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 e/as	2021
Hyrynsalmi	-1,1	-1,3	-1,9	-2,3	-2,3	-2,4	-2,4	-2,4	-2,4	-257
Kajaani	-0,8	-1,0	-1,4	-1,7	-1,7	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8	-257
Kuhmo	-1,0	-1,2	-1,8	-2,1	-2,2	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-257
Paltamo	-1,1	-1,3	-2,0	-2,3	-2,4	-2,4	-2,4	-2,4	-2,4	-257
Puolanka	-1,2	-1,4	-2,1	-2,4	-2,5	-2,6	-2,6	-2,6	-2,6	-257
Ristijärvi	-1,1	-1,4	-2,0	-2,3	-2,4	-2,5	-2,5	-2,5	-2,5	-257
Sotkamo	-0,9	-1,1	-1,6	-1,9	-1,9	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-257
Suomussalmi	-1,0	-1,2	-1,8	-2,1	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2	-257
Vaala	-1,0	-1,3	-1,8	-2,2	-2,2	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3	-257

Suunnitteilla olevan valtionosuusuudistuksen vaikutus

Kuhmo	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Muutos eur	-466 700	-466 700	-746 720	-746 720	-1 120 080	-2 688 742
Muutos eur/as	-50	-50	-80	-80	-120	-288
Muutos veroprosenttiyksikköä	-0,44	-0,44	-0,70	-0,70	-1,04	-2,51

Suomussalmi	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Muutos eur	-447 150	-447 150	-715 440	-715 440	-1 073 160	-3 666 160
Muutos eur/as	-50	-50	-80	-80	-120	-410
Muutos veroprosenttiyksikköä	-0,43	-0,43	-0,69	-0,69	-1,03	-3,53

Valtionosuusuudistus lienee esitellyssä muodossaan Kuhmolle ja Suomussalmelle lopullisen liikkumavaran poistava muutos. Kunnat kärsivät erityisesti syrjäisyyskertoimen porrastuksen poistamisesta ja menettävät tässä useita miljoonia euroja. Samaan suuntaan vaikuttaa harvaan asuttujen alueiden kohdennetun valtionosuuden menetys. Lisäksi ikääntyneiden tarveperusta on arvioitu huomattavasti mennyttä alemmalle tasolle.

Uudistus vaikuttaa Kuhmossa ja Suomussalmella samalla tavalla, molemmissa uudistus leikkaisi yli 0,4 veroprosenttiyksikköä vastaavan määrän, tämä kasvaa vastaamaan yli yhtä veroprosenttiyksikköä tultaessa vuoteen 2019. Lopullinen leikkaus vastaa Kuhmossa 2,51 veroprosenttiyksikköä ja Suomussalmella kohtalokkaalta tuntuvaa 3,53 veroprosenttiyksikköä.

Valtionosuusuudistuksen keskeisimmät vaikutukset Kuhmossa ja Suomussalmella:

				Veropros	eur/as	
Kuukausi	Nykyinen	Uusi	Erotus	1 071 901	9 240	
Käryhmin perustuvat laskennalliset kustannukset	36 308 132	28 972 684	-7 335 448	-6,84	-794	
Sairastavuuskertoimen perusteella määräytyvä	5 675 709	15 409 060	9 733 350	9,08	1 053	
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	5 677 693	6 606 084	928 391	0,87	100	
Työttömien perusteella määräytyvä	1 301 110	1 311 155	10 045	0,01	1	
Lastensuojelun perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus	176 578	0	-176 578	Poistui	-0,16	-19
Vammaisuuden perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus	246 958	0	-246 958	Poistui	-0,23	-27
Syrjäisyyskertoimen mukainen korotus	4 657 834	2 143 604	-2 514 230	Nykyise	-2,35	-272
Asukastiheyskorotus	2 174 165	3 180 228	1 006 063	0,94	109	
13-15-vuotiaiden perusteella määräytyvä korotus	602 311	0	-602 311	Poistui	-0,56	-65
Kaksikielisyys korotus	0	0	0	0,00	0	
Saaristokorotus	0	0	0	0,00	0	
Ruotsinkielisyyskorotus	0	0	0	Poistui	0,00	0
Vieraskielisyys korotus	19 405	298 535	279 130	0,26	30	
Koulutustausta	0	302 321	302 321	UUSI	0,28	33
Kunnan yleisten kirjastojen laskennalliset kustannukset	696 578	0	-696 578	Poistui	-0,65	-75
Kunnan taiteen perusopetuksen määräytymisperusteet	13 068	0	-13 068	Poistui	-0,01	-1
Kunnan yleisen kulttuuritoimen määräytymisperusteet	32 669	0	-32 669	Poistui	-0,03	-4
Yleisen osan perushinnan perusteella	308 489	0	-308 489	Poistui	-0,29	-33
Saaristokorotus saaristokunnalle	0	0	0	Poistui	0,00	0
Saaristokorotus saaristo-osakunnalle	0	0	0	Poistui	0,00	0
Taajamarakennekorotus	0	0	0	Poistui	0,00	0
Kielikorotus	0	0	0	Poistui	0,00	0
Asukasmäärän muutokseen perustuva korotus	0	0	0	Poistui	0,00	0
Työpaikkaomavaraisuus	0	322 742	322 742	UUSI	0,30	35
Saaristokunnan lisäosa	0	0	0	Poistui	0,00	0
Erityisen harvan asutuksen lisäosa	2 159 421	0	-2 159 421	Poistui	-2,01	-234
Saamelaisen kotiseutualueen kunnan lisäosa	0	0	0	0,00	0	
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset vuodelle 2013	2 454 333	2 454 333	0	0,00	0	
Järjestelmän muutos	45 840	45 840	0	0,00	0	
Laskennallinen valtionosuus yhteensä	62 550 293	61 046 586	-1 503 707	-1,40	-163	
Omarahoitusosuus	29 280 011	30 497 165	-1 217 154	-1,14	-132	
Valtionosuus yhteensä	33 270 282	30 549 421	-2 720 861	-2,54	-294	

Suomussalmi	Nykyinen	Uusi	Erotus	1 039 641	8 813
Käyrhmin perustuvat laskennalliset kustannukset	36 266 821	28 709 364	-7 557 458	-7,27	-858
Sairastavuuskertoimen perusteella määräytyvä	6 164 842	15 416 404	9 251 563	8,90	1 050
Verotuloin perustuva valtionosuuden tasaus	5 286 145	5 913 259	627 114	0,60	71
Työttömien perusteella määräytyvä	1 033 219	1 042 009	8 791	0,01	1
Lastensuojelun perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus	382 586	0	-382 586	Poistui	-0,37
Vammaisuuden perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus	279 052	0	-279 052	Poistui	-0,27
Syrjäisyyskertoimen mukainen korotus	4 630 181	2 117 299	-2 512 882	Nykyise	-2,42
Asukastiheyskorotus	2 248 627	3 487 086	1 238 459	1,19	141
13-15-vuotiaiden perusteella määräytyvä korotus	640 257	0	-640 257	Poistui	-0,62
Kaksikielisyyskorotus	0	0	0	0,00	0
Saaris tokorotus	0	0	0	0,00	0
Ruotsinkielisyyskorotus	0	0	0	Poistui	0,00
Vieraskielisyyskorotus	23 879	259 893	236 014	0,23	27
Koulutustausta	0	266 001	266 001	UUSI	0,26
Kunnan yleisten kirjastojen laskennalliset kustannukset	667 398	0	-667 398	Poistui	-0,64
Kunnan taiteen perusopetuksen määräytymisperusteet	12 520	0	-12 520	Poistui	-0,01
Kunnan yleisen kulttuuritoimen määräytymisperusteet	31 301	0	-31 301	Poistui	-0,03
Yleisen osan perushinnan perusteella	295 566	0	-295 566	Poistui	-0,28
Saaris tokorotus saaristokunnalle	0	0	0	Poistui	0,00
Saaris tokorotus saaristo-osakunnalle	0	0	0	Poistui	0,00
Taajama-akennekorotus	0	0	0	Poistui	0,00
Kielikorotus	0	0	0	Poistui	0,00
Asukasmäärän muutokseen perustuva korotus	0	0	0	Poistui	0,00
Työpaikkaomavaraisuus	0	284 779	284 779	UUSI	0,27
Saaris tokunnan lisäosa	0	0	0	Poistui	0,00
Erityisen harvan asutuksen lisäosa	2 068 963	0	-2 068 963	Poistui	-1,99
Saamelais ten kotiseutualueen kunnan lisäosa	0	0	0	0,00	0
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset vuodelle 2013	2 114 301	2 114 301	0	0,00	0
Järjestelmän muutos	227 788	227 788	0	0,00	0
Laskennallinen valtionosuus yhteensä	62 373 426	59 838 184	-2 535 242	-2,44	-288
Omarahoitusosuus	28 053 476	29 219 643	-1 166 167	-1,12	-132
Valtionosuus yhteensä	34 319 951	30 618 541	-3 701 410	-3,56	-420

Yllä olevasta taulukosta selviää, mitkä valtionosuutta myöntävät järjestelmän osat poistuivat ja mitkä tulivat uusina järjestelmään. Sekä Kuhmon että Suomussalmen menetykset ovat käytännössä samoista järjestelmän osista johtuvia. Eniten poistuvista järjestelmistä euroja veisi syrjäisyyskertoimen mukainen korotus (n. 2,5 meuroa), erityisen harvan asutuksen valtionosuus (n. 2,1 meuroa), 13-15 –vuotiaista johtuva korotus (0,6 meuroa) ja yleisten kirjastojen laskennallinen kustannus (0,7 meuroa). Lisäksi pienemmistä menetyksistä kertyi noin miljoonan euron menetys. Menetykset olivat lähes 14-14,5 meuroa.

Menetyksiä kompensoitiin eniten sairastavuuskertoimen perusteella määräytyvällä valtionosuudella (9,2-9,7 meuroa). Asukastiheyden perusteella saadaan lisää 1-1,2 meuroa. Muiden lisäysten yhteenlaskettu vaikutus vastaa noin 1,4-1,8 meuroa. Lisäykset ovat noin 12,5-12,8 meuroa, joten laskennallinen valtionosuus vähenee noin Kuhmossa 1,5 ja Suomussalmella 2,5 miljoonaa euroa. Lisäyksistä uusia valtionosuuseriä ovat koulutustaustan perusteella myönnettävä valtionosuus ja vahvan työpaikkaomavaraisuuden perusteella myönnettävä valtionosuus.

Lisäksi kuntien omarahoitusosuus kasvaa noin 1,2 meurolla, joten valtionosuusalenemaksi Kuhmossa tulisi olemaan 2,7 meuroa, mikä vastaa lähes 2,5 veroprosenttiyksikköä ja Suomussalmella 3,6 veroprosenttiyksikköä. Verotulon tasausjärjestelmän muutoksen vuoksi omarahoitusosuus kasvaa enemmän kuin mitä verotulon tasaus tuo lisää. Tässä iso vaikutus on myös sillä, että kiinteistöverosta ulotetaan tasausjärjestelmän piiriin.

Erien tarkempi tarkastelu

Kuhmon ja Suomussalmen *suhteellinen* asema muihin kuntiin verrattuna laskee. Suurimmat syyt valtionosuusmenetyksiin koostuvat Ikäryhmittäisten laskennallisten kustannustenmuutoksesta, syrjäisyyden laskentatavan muutoksista, sekä omarahoitusosuuden korotuksesta. Sairastavuuskertoimen laskentaperiaatteisiin tehdyt muutokset taas parantavat tarkastelukohteiden suhteellista asemaa muihin kuntiin verrattuna.

Kuhmo

Nykyinen					Uusi	
	Opetus	Sosiaalitoimi	Terveys	Summa		Summa
0-6v.		3 163 846	466 785	3 630 630	0-5 v.	3 672 510
6-v.					6-v.	591 055
7-12 v.					7-12 v.	3 614 698
13-15 v.*					13-15 v.	3 566 450
6-15 v.	4 729 747			4 729 747	16-18 v.	1 423 976
7-64 v.		2 100 947	6 402 820	8 503 768	19-64 v.	4 991 858
65-74 v.		1 325 699	3 168 743	4 494 442	65-74 v.	2 642 060
75-84 v.		5 296 145	4 071 446	9 367 591	75-84 v.	4 589 406
85+ v.		3 756 848	1 825 106	5 581 953	85+ v.	3 880 672
Summa	4 729 747	15 643 485	15 934 899	36 308 132	Summa	28 972 684
Erotus suhteessa vanhaan:					-7 335 448	

Suomussalmi

Nykyinen					Uusi	
	Opetus	Sosiaalitoimi	Terveys	Summa		Summa
0-6v.		2 578 597	367 686	2 946 283	0-5 v.	2 762 806
6-v.					6-v.	599 747
7-12 v.					7-12 v.	3 421 319
13-15 v.*					13-15 v.	3 791 840
6-15 v.	4 682 906			4 682 906	16-18 v.	1 428 584
7-64 v.		2 047 136	6 238 826	8 285 962	19-64 v.	4 845 870
65-74 v.		1 160 605	2 774 127	3 934 731	65-74 v.	2 313 034
75-84 v.		5 142 119	3 953 037	9 095 156	75-84 v.	4 455 933
85+ v.		4 927 813	2 393 970	7 321 783	85+ v.	5 090 232
Summa	4 682 906	15 856 270	15 727 645	36 266 821	Summa	28 709 364
Erotus suhteessa vanhaan:					-7 557 458	

Ikäryhmittäiset kustannukset muuttuvat uudessa mallissa siten, että ikääntyneiden laskennalliset kustannukset laskevat huomattavasti. 75–84 vuotiaiden ikäryhmässä laskennallinen kustannus (€/ikäryhmään kuuluva) laskee 10 478 eurosta 5 134 euroon. Yli 85 vuotiailla vastaava pudotus on 7 365 euroa/ikäryhmään kuuluva. Myös 19–64 vuotiaiden ikäryhmässä laskennallinen kustannus laskee noin 400 euroa, jonka kokonaisvaikutus nousee ikäryhmän suuren koon ansiosta merkittäväksi. Toisaalta lasten ja

nuorten laskennalliset kustannukset nousevat siten, että 0-5 vuotiaiden laskennallinen kustannus kasvaa 375 €, 7-12 vuotiaiden kustannus kasvaa 2 214 euroa, 13–15 vuotiaiden kasvaa 3 971 euroa ja 16–18 vuotiaiden laskennallinen kustannus kasvaa 3 272. Taulukoista voidaan havaita, että Kuhmossa ja Suomussalmella merkittävimmät euromääräiset menetykset aiheutuvat ikääntyneiden laskennallisten muutosten ansiosta. *Tämä siirtyä ikääntyviltä nuoremmille ikäryhmille on melko suuri ja aiheuttanee edunvalvontaa kaikissa kunnissa, joissa väestörakenne on jo nyt ikääntynyt.*

Syrjäisyyserroja ei enää huomioida uudessa järjestelmässä. Tämän muutoksen aiheuttama menetys Kuhmossa ja Suomussalmella molemmissa on noin 3,1 miljoonaa euroa. Toisaalta syrjäisyyksien hinnan laskentatavassa on uudessa järjestelmässä muutoksia, joiden ansiosta molemmat tarkastelukohteet saavat valtionosuuksia lisää noin 600 000 euroa. Syrjäisyyden kokonaisvaikutukseksi muodostuu siten molemmissa noin -2,5 miljoonaa euroa. Uudessa järjestelmässä ei myöskään ole erityisen harvan asutuksen valtionosuusperustetta. Tämän vaikutus on Kuhmossa noin -2,15 miljoonaa ja Suomussalmella noin -2,07 miljoonaa.

Uudessa järjestelmässä kuntien omavaraisuusastea korotetaan. Omavaraisuusaste on määritelty €/as-pohjaisesti, joten siinä ei huomioida kuntien väestörakenteen eroja. Koko maan tasolla omavaraisuusastea korotetaan noin 700 miljoonalla (noin 128 eur/as). Tämä lisäys asukaslukuperusteisesti laskettuna vastaa Kuhmossa ja Suomussalmella molemmissa 1,1-1,2 meuroa.

Kuhmo

	Nykyinen	Uusi	Muutos
Asukasluku	9334	9334	
Kerros	1,40	1,51	0,11
Järjestys	81	53	28
Hinta	434	1091	657
Yhteensä	5 675 709	15 409 060	9 733 350
Erotus suhteessa vanhaan:			9 733 350

Suomussalmi

	Nykyinen	Uusi	Muutos
Asukasluku	8943	8943	
Kerros	1,59	1,58	-0,01
Järjestys	45	36	9
Hinta	434	1091	657
Yhteensä	6 164 842	15 416 404	9 251 563
Erotus suhteessa vanhaan:			9 251 563

Taulukoissa on esitetty sairastavuuskertoimen perusteella määräytyvä valtionosuus nykyisessä ja uudessa järjestelmässä. *Taulukoista voidaan havaita, että Kuhmon ja Suomussalmen suhteellinen asema nousee sairastavuuskertoimen laskentaperiaatteiden uudistusten myötä. Nykyisessä järjestelmässä Kuhmon sairastavuuskerroin on maan 81. suurin ja Suomussalmen 45. suurin. Uusilla laskentaperusteilla Kuhmon kerroin taas on maan 53. ja Suomussalmen 36. suurin. Sairastavuuskertoimen merkityksen kasvaminen valtionosuusjärjestelmässä hinnan 2,5-kertaistumisen kautta suurentaa tätä vaikutusta. Siten uuden järjestelmän myötä sairastavuuskertoimen mukaan molemmille aiheutuisi yli 9 miljoonan euron laskennallinen lisäys valtionosuuksiin.*

Verotulon tasaus

2015 osana valtionosuusuudistusta on järjestely, jossa voimalaitoksien kiinteistöveroista puolet lasketaan mukaan verotulontasaukseen. Suomussalmen voimalaitosten kiinteistöverotuotto oli 2012 noin 850 000 euroa. Puolet tästä siis lisäisi laskennallista verotuloa €/as, joka toimii tasauksen pohjana. Uudessa valtionosuusjärjestelmässä tasauslisä on 80 %, jolloin tästä aiheutuu $0,8 * 0,5 * 850\,000 = 340\,000$ euron menetykset verotulojen tasauksen kautta. Kun poistetaan järjestelmästä kokonaan kiinteistöveron vaikutus, laskee se tasausrajan aleneman kautta Suomussalmen menetysten määrän noin 310 000 euroon. Kokonaisuudessaan Suomussalmi häviää vähän verotulontasauksia suhteessa kuntiin, vaikka euromääräinen arvo kasvaakin. Kuhmossa voimalaitoksen sisällyttäminen tasausperusteisiin aiheuttaa noin 40 000 euron tasausmenetykset. Kun kiinteistöveron vaikutus poistetaan koko maan tasolla, Kuhmon menetykset ovat tasausrajan aleneman kautta vain noin 2000 euroa. Kunnissa ymmärretään, että kiinteistöveron vaikutusta tarkastellaan ydinvoimaan liittyvässä kiinteistöverossa, mutta pelkkä vesivoima lienee eri asia.

Uudistus maakunnan tasolla

Maakuntana Kainuu häviää uudistuksesta, jos tarkastellaan kuntakohtaisten menetysten keskiarvoa, jos vertailuajankohtana pidetään vuoden 2013 tilannetta. Maakunnan laskennallinen valtionosuus kasvaisi 0,82 veroprosenttiyksikköä vastaavan määrän, mutta myös omarahoitusosuus kasvaisi ja nostaisi painetta veroprosenttiin 0,18 veroprosenttiyksikköä vastaavalla määrällä.

Kainuu	Nykyinen	Uusi	Erotus		Kainuu 10514629	Kainuu 80685
Käryhmiin perustuvat laskennalliset kustannukset	315 617 760	262 162 582	-53 455 178		-5,08	-663
Sairastavuuskertoimen perusteella määräytyvä	47 669 664	122 284 504	74 614 840		7,10	925
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	33 768 387	43 676 376	9 907 988		0,94	123
Työttömien perusteella määräytyvä	9 104 655	9 103 742	-913		0,00	0
Lastensuojelukin perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus	3 737 569	0	-3 737 569	Poistui	-0,36	-46
Vammaisuuden perusteella määräytyvä laskennallinen kustannus	2 072 960	0	-2 072 960	Poistui	-0,20	-26
Syrjäisyyskertoimen mukainen korotus	15 866 105	10 107 313	-5 758 792	Nykyisessä jär	-0,55	-71
Asukasliikennekorotus	11 715 110	14 225 520	2 510 411		0,24	31
13-15-vuotiaiden perusteella määräytyvä korotus	6 055 929	0	-6 055 929	Poistui	-0,58	-75
Kaksikielisyyskorotus	0	0	0		0,00	0
Saarisliikennekorotus	0	0	0		0,00	0
Ruotsinkielisyyskorotus	894	0	-894	Poistui	0,00	0
Vieraskielisyyskorotus	315 955	3 167 494	2 851 539		0,27	35
Koulutustausta	0	1 800 675	1 800 675	Uusi	0,17	22
Kunnan yleisten kirjastojen laskennalliset kustannukset	5 483 093	0	-5 483 093	Poistui	-0,52	-68
Kunnan talteen perusopetuksen määräytymisperusteet	103 796	0	-103 796	Poistui	-0,01	-1
Kunnan yleisen kulttuuritoimen määräytymisperusteet	284 543	0	-284 543	Poistui	-0,03	-4
Yleisen osan perushinnan perusteella	2 686 899	0	-2 686 899	Poistui	-0,26	-33
Saarisliikennekorotus saaristolunnalle	0	0	0	Poistui	0,00	0
Saarisliikennekorotus saaristo-osakunnalle	5 850	0	-5 850	Poistui	0,00	0
Taajamarakennekorotus	0	0	0	Poistui	0,00	0
Kielikorotus	0	0	0	Poistui	0,00	0
Asukasmäärän muutokseen perustuva korotus	122 750	0	-122 750	Poistui	-0,01	-2
Työpaikkaomavaraisuus	0	2 931 674	2 931 674	Uusi	0,28	36
Saarisliikennekorotus lisäosa	0	0	0	Poistui	0,00	0
Erityisen harvan asutuksen lisäosa	6 181 540	0	-6 181 540	Poistui	-0,59	-77
Saamelaisen kotiseutukiekin kunnan lisäosa	0	0	0		0,00	0
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset vuodelle 2013	16 631 488	16 631 488	0		0,00	0
Järjestelmän muutos	166 009	166 009	0		0,00	0
Laskennallinen valtionosuus yhteensä	477 590 956	486 257 377	8 666 421		0,82	107
Omarahoitusosuus	255 025 322	265 626 581	-10 601 259		-1,01	-131
Valtionosuus yhteensä	222 565 634	220 630 796	-1 934 838		-0,18	-24

Maakunnan sisällä eniten hyötyisivät Kajaani (1,0), Paltamo (0,9) ja Sotkamo (0,8) – eniten menettäisivät Suomussalmi, Ristijärvi ja Vaala. Hyötyjiä olisi 4. Suurimpien menettäjiä menetykset ovat kuitenkin hyvin suuret ja vaativat myös maakuntaliitolta erityisponnistuksia. Maakunnan suurimmat menettäjät kärsivät sekä laskennallisen valtionosuuden alenemasta ja omarahoitusosuuden kasvusta.

Maakunnan tasolla eniten menetyksiä aiheuttaisivat ikäryhmiin perustuvien laskennallisten kustannusten muutos, minkä kuitenkin kokonaisuutena kompensoisi hyvin sairastavuuskertoimen perusteella määräytyvä muutos. Muita suuria menetyksiä koituisi yleisesti syrjäisyydestä ja harvasta asutuksesta johtuvien menojen kompensoinnin poistuminen, erityinen 13-15 –vuotiaiden tuen poistuminen. Kirjastojen laskennallisten kustannusten kompensoiva tuen osa merkitsee koko Kainuun tasolla 5,5 meuroa.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020 e/as 2020	
Hyrnsalmi	-0,5	-0,5	-0,7	-0,7	-1,1	-2,2	-238
Kajaani	0,3	0,3	0,6	0,6	0,8	1,0	140
Kuhmo	-0,4	-0,4	-0,7	-0,7	-1,0	-2,5	-288
Paltamo	0,5	0,5	0,8	0,8	0,9	0,9	94
Puolanka	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	63
Ristijärvi	-0,5	-0,5	-0,8	-0,8	-1,1	-3,4	-353
Sotkamo	0,4	0,4	0,6	0,6	0,8	0,8	106
Suomussalmi	-0,4	-0,4	-0,7	-0,7	-1,0	-3,5	-410
Vaala	-0,4	-0,4	-0,7	-0,7	-1,1	-3,1	-348

Kommentteja muutoksista (erityisesti Kuhmon ja Suomussalmen näkökulma):

- millä edellytyksillä kunnat järjestävät jatkossa edes riittävät kirjastopalvelut ja kulttuuritoimen palvelut? Kuntien järjestäminä nämä palvelut ovat lähestulkoon ainoat yleissivistävät aktiivikäisten palvelut, joihin Kainuun tapaisen maakunnan kuntien alueella voidaan turvautua.
- joidenkin uusien erien tavoitteena on kannustaa kuntia toimimaan haluttuun suuntaan, näin esimerkiksi koulutustaustan ja työpaikkaomavaraisuuden suhteen. Kuinka ylipäätään Kainuun ja erityisesti Kuhmon ja Suomussalmen sijainnilla olevat kunnat pystyvät käytännössä houkuttelemaan alueelleen koulutettuja kuntalaisia, samoin ylipäätään työntekijöitä, kun megatrendit vetävät toiseen suuntaan?
- kunnille on ollut tärkeää, että sen työtä vammaisten ja lastensuojelua tarvitsevien kesken on tuettu. Ainakaan lastensuojelun tuen poistuminen ei kompensoitu sairastavuuskertoimen korotuksella. Ikäryhmiin perustuvan tuen ja 13-15 – vuotiaiden korotuksen väheneminen ja poistuminen eivät niin ikään kompensoitu sairastavuuskertoimen muutoksella.
- Kuntiin kohdentuu hyvin rajusti harvan asutuksen ja syrjäisyyden tukemisen väheneminen näinkin radikaalisti. Kohdennettuna tukena erityisen harvaanasuttujen alueiden olosuhdelisä oli kunnille hyvin tärkeä ja järjestelmän poistuminen nostanee muitakin erityisen harvaan asuttuja kuntia uudelleen vakituisiksi harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen hakijoiksi – ja saajiksi.
- Molempien kuntien suhteellinen asema heikkenee sairastavuuskertoimen laskentaperusteiden uudistumisen vuoksi. Millä perusteella kerroin on laskettu?
- Millä perusteella omarahoitusosuutta on korotettu? Kuinka korotukseen vaikuttavat uudet erät on kohdennettu kuntien kesken? Onko perusteena muuta kuin järjestelmään lisätty omarahoitusosuutta kasvattava 700 meuroa jaettuna asukasluvulla.
- Kuinka harkittu kiinteistöveron mukaan ottaminen tällä mekanismilla oli valtiosuusuudistukseen?

Verorahoituksen muutos yhteensä

Kuhmo	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	e/as 2020
Verotulot	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-1,27	-146
VOS-leikkaus				-1,01	-1,23	-1,81	-2,12	-2,18	-2,26	-2,26	-2,26	-2,26	-257
VOS-muutos							-0,44	-0,44	-0,70	-0,70	-1,04	-2,51	-288
Veroprosentti 2013													20,25
Kaikki yhteensä	-1,27	-1,27	-1,27	-2,28	-2,50	-3,08	-3,82	-3,89	-4,22	-4,22	-4,57	-6,04	-691
Ikääntyminen, paineen muutos veroprosenttiyksikköinä							-0,08	-0,63	-0,57	-0,54	-0,62	-1,08	
Edelliset yhteensä							-3,91	-4,51	-4,80	-4,76	-5,19	-7,12	

Suomussalmi	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	e/as 2020
Verotulot	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-0,98	-114
VOS-leikkaus				-1,00	-1,21	-1,79	-2,09	-2,15	-2,23	-2,23	-2,23	-2,23	-257
VOS-muutos							-0,43	-0,43	-0,69	-0,69	-1,03	-3,53	-410
Veroprosentti 2013													19,50
Kaikki yhteensä	-0,98	-0,98	-0,98	-1,98	-2,20	-2,77	-3,50	-3,57	-3,90	-3,90	-4,24	-6,74	-781
Ikääntyminen, paineen muutos veroprosenttiyksikköinä							0,17	-0,02	0,14	0,21	0,13	-0,10	
Edelliset yhteensä							-3,34	-3,58	-3,76	-3,69	-4,12	-6,83	

Molemmat kunnat ovat jo nyt ikääntynyttä seutua, mutta ikääntyminen jatkuu edelleen-erityisesti Kuhmossa. Ikääntyville ihmisille palveluiden järjestäminen harvaan asutuissa, laajoissa kunnissa on erittäin vaikeaa ja kallista. Ikääntyminen valtionosuusuudistuksen toteutusaikataulussakin erityisesti Kuhmossa nopeaa ja vaikuttaa vuonna 2020 yli yhtä veroprosenttiyksikköä vastaavalla määrällä nykytilanteeseen verrattuna. Suomussalmi on jo nyt –onneksi–niin ikääntynyt, että ikääntymisen paine ei ole Kuhmon tasolla. Koska myös muualla Suomessa ikäännyttään, jopa nopeampaan tahtiin, on todennäköistä, että erityisesti Kainuun kunnat joutuvat maksamaan alueelle rekrytoitavasta työvoimasta rahoituskykynsä nähden huomattavasti enemmän kuin muualla.

Kun verorahoituksen vähennykset ja ikääntyminen lasketaan yhteispaineena veroprosenttia kohtaan, havaitaan paineen kasvavan jopa noin seitsemää veroprosenttiyksikköä vastavaksi määräksi sekä Kuhmossa että Suomussalmella 2020.

Yllä oleva taulukko osoittaa kuntien tilanteen mahdottomuuden. Jos otetaan huomioon verotettavan tulon kasvun hitaus 2013–2016 ja todennäköisesti tästä eteenpäin, ja se, että yhteisöverotulotkin ovat taantuneet, voidaan todeta, että kunnilla ei ole palvelurakenteen sopeutuksella kykyä sopeutua enää koko leikkauksiin, vaan kuntalaisten palvelut vaarantuvat kohtuullisilla tuloveroprosenteilla. Kuntajaon muutos voi vaikuttaa positiivisesti, mutta Kainuun alueella kuitenkin niin vähän, että tulon menetystä ei voitane kompensoida.

Pelkkä verorahoituksen muutos Kainuun maakunnassa

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Hyrnsalmi	-0,3	-0,3	-0,3	-1,4	-1,6	-2,3	-3,0	-3,1	-3,5	-3,5	-3,8	-4,9
Kajaani	-0,4	-0,4	-0,4	-1,2	-1,4	-1,9	-1,8	-1,8	-1,7	-1,7	-1,4	-1,3
Kuhmo	-1,3	-1,3	-1,3	-2,3	-2,5	-3,1	-3,8	-3,9	-4,2	-4,2	-4,6	-6,0
Paltamo	-1,6	-1,6	-1,6	-2,7	-3,0	-3,6	-3,5	-3,5	-3,3	-3,3	-3,2	-3,2
Puolanka	-0,5	-0,5	-0,5	-1,6	-1,9	-2,5	-2,4	-2,5	-2,4	-2,4	-2,4	-2,4
Ristijärvi	-0,7	-0,7	-0,7	-1,8	-2,0	-2,7	-3,5	-3,5	-3,9	-3,9	-4,3	-6,5
Sotkamo	-0,3	-0,3	-0,3	-1,2	-1,3	-1,9	-1,7	-1,8	-1,6	-1,6	-1,4	-1,4
Suomussalmi	-1,0	-1,0	-1,0	-2,0	-2,2	-2,8	-3,5	-3,6	-3,9	-3,9	-4,2	-6,7
Vaala	-1,0	-1,0	-1,0	-2,1	-2,3	-2,9	-3,7	-3,7	-4,1	-4,1	-4,4	-6,4

Pelkkä verorahoituksen muutos koskee kipeimmin Kainuun maakunnan tasolla Suomussalmea. Menetys on hyvin suuri myös Ristijärvellä ja Vaalassa. Taloudellisesti suhteellisen hyvässä asemassa olevien Kajaanin ja Sotkamon menetys vastaa noin 1,3-1,4 veroprosenttiyksikköä.

Kun tähän lisätään ikääntymisen arvioidut kustannukset kasvaa paine verorahoitusta kohtaan eniten Kuhmossa (vuonna 2020 7,1 veroprosenttiyksikköä vastaava määrä), lähellä Kuhmoa ovat Suomussalmi (6,8 veroprosenttiyksikköä) ja Vaala (6,7 veroprosenttiyksikköä). Kajaanin ja Sotkamonkin paine kasvaa yli kahteen veroprosenttiyksikköön.

Yhteenveto

Tarkasteltavat kunnat ovat toimineet jatkuvasti sen ohjauksen mukaisesti, miten kuntia ja kaupunkeja on kehoitettu toimimaan. Ne ovat rakentaneet palveluvarustusta kulloistenkin ohjeiden ja suositusten mukaisesti.

Nyt suunnitteilla oleva valtionosuusuudistus iskee rajulla voimalla juuri tarkasteltaviin kuntiin ja suurimpaan osaan melko heikossa taloudellisessa ja toiminnallisessa tilanteessa olevia Kainuun kuntia. Suunnitellut muutokset kumuloituvat erityisen pahasti Suomussalmelle. Molempien kuntien kannalta olisi elintärkeää vielä kerran harkita muutosten välttämättömyyttä ja kohdentumisperiaatteita. Minimissään valtionosuusalenemaan on saatava aikaan sellainen leikkuri, että näin raskaasti kohdentuvat leikkaukset eivät kohdistuessaan kaada koko kuntaa ja että muutos toteutuu lineaarisemmin kuin nyt on suunniteltu.

Laesterä

Eero Laesterä

Veroprosentilla euroja	Hyränsälm	Kajani	Kuhmo	Paltamo	Puolanka	Ristijärvi	Sotkamo	Suomussalmi	Vaala	Maakunta
	288 543	5 481 550	1 071 901	404 537	302 400	155 494	1 397 468	1 039 641	373 095	10 514 629
Käytännin perustuvat laskennalliset kustannukset	-8,31	-3,74	-6,84	-6,55	-7,84	-10,55	-4,63	-7,27	-6,74	-5,08
Satrasaavuuksitoimen perusteella määrättyvä	11,88	5,44	9,08	10,78	11,66	13,70	6,24	8,90	9,82	7,10
Verotuloihin perustuva valtionosuuden taseaus	0,40	1,24	0,87	0,09	0,70	-0,57	1,13	0,60	-0,76	0,94
Työttömien perusteella määrättyvä	0,04	-0,01	0,01	0,01	0,04	0,02	0,00	0,01	0,04	0,00
Lastensuojelun perusteella määrättyvä lasten nollinen kustannus	-0,20	-0,35	-0,16	-0,87	-0,19	-0,38	-0,36	-0,37	-0,55	-0,36
Vammaisuuden perusteella määrättyvä laskennallinen kustannus	-0,34	-0,15	-0,23	-0,29	-0,35	-0,34	-0,18	-0,27	-0,27	-0,20
Syrjäisyyksitoimen mukainen korotus	-2,44	0,11	-2,35	0,12	-0,64	-2,27	0,55	-2,42	-2,40	-0,55
Asukasstiehyyskorotus	1,32	-0,14	0,94	-0,19	2,60	1,52	-0,19	1,19	-0,04	0,24
13-15-vuotaiden perusteella määrättyvä korotus	-0,53	-0,53	-0,53	-0,80	-0,76	-0,58	-0,59	-0,62	-0,78	-0,58
Kaksikielisyys korotus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Saariseläkorotus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ruotsinkielisyyskorotus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vieraskeisyyyskorotus	0,19	0,33	0,28	0,16	0,17	0,13	0,22	0,23	0,11	0,27
Koulutustaus	0,32	0,09	0,28	0,38	0,54	0,21	0,15	0,26	0,26	0,17
Kunnan yleisten kirjastojen laskennalliset kustannukset	-0,69	-0,43	-0,65	-0,64	-0,74	-0,71	-0,52	-0,64	-0,61	-0,52
Kunnan taiteen perusopetuksen määrätty määp erustet	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
Kunnan yleisen kulttuuritoimen määrätty määp erustet	-0,03	-0,02	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03
Yleisen osan perushinnan perusteella	-0,31	-0,23	-0,29	-0,31	-0,33	-0,32	-0,25	-0,28	-0,29	-0,26
Saariseläkorotus saaristolomalle	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Saariseläkorotus saaristo-osakunnalle	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,02	0,00
Taajama rakennekorotus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kielikorotus	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Asukas määrän muutokseen perustuva korotus	-0,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01
Työpaikkaomavaraisuus	0,23	0,28	0,30	0,24	0,32	0,21	0,27	0,27	0,28	0,28
Saariseläkorotus saaristolomalle	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Erityisen harvan asutuksen lisäosa	-2,14	0,00	-2,01	0,00	-3,28	-2,22	0,00	-1,99	0,00	-0,59
Saamelaisien kotiseutulaheen kunnan lisäosa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset vuodelle 2013	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Järjestelmän muutos	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Laskennallinen valtionosuus yhteensä	-1,04	1,86	-1,40	2,08	1,86	-2,17	1,79	-2,44	-1,97	0,82
Omarahoitusosuus	-1,21	-0,91	-1,14	-1,23	-1,29	-1,25	-1,00	-1,12	-1,16	-1,01
Valtionosuus yhteensä	-2,24	0,95	-2,54	0,85	0,57	-3,41	0,79	-3,56	-3,13	-0,18

Muutos Pohjois-Pohjanmaan kunnissa veroprosenttiyksiköiksi muutettuna

Asukasluku	Hyrynsalmi	Kajaani	Kuhmo	Paltamo	Puolanka	Risti järvi	Sotkamo	Suomussalmi	Vaala	Maa kunta
	2 603	37 973	9 240	3 743	2 931	1 450	10 682	8 813	3 250	80 685
Käynnin perustuvat laskennalliset kustannukset	-321	-540	-794	-708	-808	-1 131	-606	-858	-774	-663
Sa ra stavuuskertoimen perusteella määrättyvä	1 317	785	1 053	1 165	1 202	1 469	817	1 050	1 127	925
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	44	178	100	9	72	61	148	71	87	123
Työttömien perusteella määrättyvä	4	-2	1	1	4	2	0	1	4	0
Lastensuojelun perusteella määrättyvä laskennallinen kustannus	-23	-51	-19	-94	-20	-41	-47	-43	-63	-46
Vammaisuuden perusteella määrättyvä laskennallinen kustannus	-38	-22	-27	-31	-36	-36	-24	-32	-31	-26
Sy jäisyyskertoimen mukainen korotus	-271	16	-272	13	-66	-243	72	-285	-275	-71
Asukas tiheyskorotus	147	-20	109	-20	268	163	-25	141	-5	31
13-15-vuotaiden perusteella määrättyvä korotus	-59	-76	-65	-87	-78	-62	-78	-73	-89	-75
Kaksikelteisyyskorotus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saaris to korotus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ruotsinkelteisyyskorotus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vieraskelteisyyskorotus	21	47	30	18	18	14	28	27	12	35
Koulutustausta	36	13	33	41	55	22	19	30	30	22
Kunnan yleisten kirjastojen laskennalliset kustannukset	-77	-62	-75	-70	-76	-77	-69	-76	-70	-68
Kunnan lähteen perusopetuksen määrätty m isperusteet	0	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	-1	-1
Kunnan yleisen kulttuuritoimen määrätty m isperusteet	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4
Yleisen osan perushinnan perusteella	-34	-33	-33	-34	-34	-34	-33	-34	-34	-33
Saaris to korotus saaristokunnalle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saaris to korotus saaristo-osakunnalle	0	0	0	0	0	0	0	0	-2	0
Taajama rakennekorotus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kielikorotus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Asukas määrän muutokseen perustuva korotus	-47	0	0	0	0	0	0	0	0	-2
Työpaikkaomavaraisuus	25	41	35	26	33	23	35	32	34	36
Saaris to kunnan lisäosa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erityisen harvan asutuksen lisäosa	-237	0	-234	0	-338	-238	0	-235	0	-77
Saamelais ten kotiseututalteen kunnan lisäosa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset vuodelle 2013	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Järjestelmän muutos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Laskennallinen valtionosuus yhteensä	-115	268	-163	225	192	-232	234	-288	-226	107
Omarahoitusosuus	-134	-131	-132	-133	-133	-134	-131	-132	-133	-131
Valtionosuus yhteensä	-249	137	-294	92	59	-366	103	-420	-359	-24

[illegible]

